

סקירה והמלצות - מודל לשילוב מיטבי של יוצאי החברה החרדית (חרדים לשעבר) בהשכלה הגבוהה

יוצאות ויוצאי החברה החרדית (להלן: יוצאים) הם בוגרי הקהילות החרדיות שאינם חרדים בהווה. צעירות וצעירים אלה מתמודדים עם פערים דומים לאלו של בני החברה החרדית, כאשר לעיתים קרובות מתווספים לכך ניכור קהילתי ואובדן עורף משפחתי שגוררים עמם אתגרים נוספים - כתוצאה מכך שיעורם היחסי באקדמיה עודנו נמוך משמעותית מזה של האוכלוסייה הכללית.

במסמך זה נבקש להציג, על סמך מחקר וקבוצות מיקוד שערכנו - ניתוח והמלצות למיצוי הפוטנציאל הרב של אוכלוסייה זו וביצוע התאמות נדרשות לשילובה בהשכלה הגבוהה, במשק ובחברה. המלצות אלה גובשו לקראת תכנית החומש הבאה של המועצה להשכלה גבוהה.

במסגרת הנייר נדון בשלושה אתגרים מרכזיים שמהווים חסם בפני שילובה המיטבי של אוכלוסייה זו בתחום ההשכלה הגבוהה:

- 1. פער אקדמי-פדגוגי** - בפרק נסקור את החסמים העיקריים: העדר מידע בסיסי אודות האקדמיה, קושי בהשלמת פערי השכלה ותרבות, מחסור בהנגשה ומיצוי זכויות.
- 2. קושי כלכלי והעדר תמיכה** - בפרק נסקור את הקושי הכלכלי והעדר מעטפת הליווי תומכת שמקשים על סטודנטים יוצאי החברה החרדית ומונעים מהם לממש את מלוא הפוטנציאל שלהם.
- 3. אסטרטגיה מבוססת מחקר ונתונים** - בפרק נסקור את חשיבות איסוף המידע אודות יוצאי החברה החרדית באקדמיה, בניית תכנית אסטרטגית והתאמת מענים נחוצים על סמך מידע מבוסס ומהימן.

לבסוף, נרכז את כלל ההמלצות המעשיות והפתרונות האפשריים: הקמת מסלולים ובניית מודלים אקדמיים גמישים לשילוב יוצאים, ליווי חברתי ולימודי, שיעורי עזר להשלמת פערים, הסרת חסמי כניסה, סיוע כלכלי (מלגות ופתרונות דיור), ימי אוריינטציה ומתן מידע מקדים על האקדמיה, הנגשת זכויות באמצעות שיווק ופרסום, איסוף וניטור מידע וכדו'.

למסמך זה מצורפת חוברת (נספח א') ובה תיאור מקיף של ממצאי קבוצות המיקוד שערכנו באשר לקשיים המרכזיים של יוצאי החברה החרדית באקדמיה.

1. מבוא

א. רקע

יוצאי החברה החרדית (להלן: "יוצאים") הם בוגרי הקהילות החרדיות שאינם חרדים בהווה. הגדלת שיעור בעלי ובעלות התארים האקדמיים בקרב בוגרי ובוגרות החינוך החרדי הוא אינטרס לאומי וצעד חיוני להבטחת עתידה של מדינת ישראל. נייר מדיניות זה סוקר את האתגרים והכלים הנחוצים לשילובם של חרדים לשעבר בהשכלה הגבוהה ומציג המלצות להתמודדות עם החסמים השונים שעומדים בפניהם. **הסקירה תתמקד בשלושה נושאים עיקריים: (1) פער אקדמי-פדגוגי; (2) קושי כלכלי והעדר תמיכה; (3) אסטרטגיה מבוססת מחקר ונתונים.**

המלצותינו מתבססות על היכרותנו עם אוכלוסיית היוצאים, סקרים, קבוצות מיקוד ומשוב שקיבלנו מהסטודנטים - במטרה לעודד פיתוח מדיניות יעילה ואפקטיבית עבור שילוב אוכלוסייה זו.

ב. תיאור הבעיה

כ-3,500 צעירות וצעירים בוחרים מדי שנה לעזוב את העולם החרדי¹ ולצאת לדרך חדשה ומאתגרת. למרות מוטיבציה גבוהה ורצון להשתלב בחברה הכללית - **רק כ-22% מקרב יוצאות החברה החרדית (נשים) ו-15% מקרב יוצאי החברה החרדית (גברים) הם בעלי תואר אקדמי² - שיעור נמוך משמעותי בהשוואה לאוכלוסייה הכללית.** פער זה בולט במיוחד על רקע העובדה שאוכלוסייה זו אינה כפופה עוד לנורמות חברתיות של החברה החרדית, כמו צורך בהפרדה מגדרית, ריבוי ילודה או פחיתות כבוד בהעדפת לימודים כלליים על פני לימוד תורה.

אנו סבורים כי הפער נובע, בין היתר, מהעדר התאמות נדרשות מצד המדינה והמוסדות האקדמיים לצרכיה של אוכלוסייה זו. **מצד אחד, חרדים לשעבר סובלים מפערי השכלה ותרבות זהים לאלו של בני הקהילה ממנה הם מגיעים. מצד שני, תהליך היציאה כרוך לעיתים קרובות באובדן עורף משפחתי וקהילתי - אשר גוררים עמם קושי כלכלי וחברתי משמעותי שמהווה חסם בפני לימודים אקדמיים ומוביל לנשירה.** כיום אין כמעט תוכניות מותאמות לשני המאפיינים הללו גם יחד, מצב ביניים זה גורם ליוצאים רבים "ליפול בין הכיסאות" ולהיות ללא מענה הולם.

אתגר מרכזי נוסף טמון בהעדר הנגשה מתאימה של מעטפת הזכויות האקדמית להם זכאים בתור בוגרי חינוך חרדי - **השוני של היוצאים הוא שוני "שקוף" שאינו ניכר בחזותם החיצונית, לכן, לעיתים קרובות, המוסדות האקדמיים כלל לא יודעים להציע את הסיוע שמגיע להם והיוצאים אינם יודעים לדרוש אותו.**

ג. קצת עלינו

ארגון יוצאים לשינוי הוקם בשנת 2013 על ידי יוצאי ויוצאות החברה החרדית במטרה לקחת את גורלנו בידינו, לקדם את ערכי השוויון והלכידות החברתית, ולפעול לשילוב מיטבי של יוצאי ויוצאות החברה החרדית

¹ רגב א., גורדון ג. (2021) מגמות ההצטרפות והעזיבה במגזר החרדי, המכון הישראלי לדמוקרטיה
² עמותת יוצאים לשינוי, **יוצאים עם נתונים 2022**, עמ' 13-14

במשק ובחברה הכללית. בתוך כך אנו פועלים ליצירת מענים מותאמים מצד המדינה לצרכים ולארגונים הייחודיים הכרוכים בעזיבת החברה החרדית: על בסיס העלאת מודעות, ידע, מחקר ונתונים. העמותה מציעה מגוון מענים פרטניים שכוללים מערך ייעוץ והכוונה להשכלה ותעסוקה, שיעורים פרטיים להשלמת פערים לימודיים, מנטורינג, ליווי ומעטפת קהילתית. כל אלה מאפשרים לנו להכיר היטב את "השטח" ולדייק את הצרכים ואת הכלים הדרושים למיצוי היכולות של כל יוצא ויוצאת³.

2. פער אקדמי-פדגוגי

א. חסמי כניסה לאקדמיה

המעבר להשכלה הגבוהה הוא מעבר מאתגר במיוחד עבור מי שמגיע מרקע חרדי. הוא כולל התמודדות עם חסמים רבים שנובעים מצורת הלמידה המובחנת של מערכת החינוך החרדית. יוצאת או יוצא שמגיעים לאקדמיה מתמודדים עם פערים שונים:

- **פערי השכלה** – פערים שנובעים מהעדר לימודי ליבה; מתמטיקה, אנגלית ומקצועות משיקים להם.

מחסור במיומנויות ואסטרטגיית למידה – צורת הלמידה במוסדות חרדיים כוללת לרוב לימוד גמיש, ללא מבחנים (או מבחנים שבנויים בצורה כללית יותר). בעוד שבאקדמיה השאלות ממוקדות ידע ספציפי ובנויות בצורה שונה. גם מיומנויות שפה וניסוח, אוריינות מחשב ושימוש בכלים דיגיטליים – נוטות להיות מאתגרות יותר לסטודנטים מרקע חרדי, ביחוד לבוגרי ישיבות. התחושה שעולה פעמים רבות בקרב יוצאות ויוצאים באקדמיה היא כי גם כאשר הם בקיאים בחומר הלימוד, לעיתים קרובות התוצאה במבחן אינה משקפת את הידע שלהם מאחר שהם מתקשים להבין את הצורה הנדרשת לפתרון הבחינה:

"בישיבה אני יכול ללמוד מה שבא לי, איך שבא לי. פרי סטייל כזה. באקדמיה יש דד ליינים, יש מבחנים וצריך ללמוד. שיטת הלימוד מאוד מוכוונת הערכה. לקח לי שנים להתמודד עם שיטת הלימוד, לא מעט מבחנים שנכשלת וקורסים שחזרתי עליהם כמה פעמים"⁴
(י', הנדסת חשמל, האוניברסיטה העברית)

- **בעיות קשב וריכוז (התאמות והקלות)** – החברה החרדית ממעטת לערוך אבחונים בשלב מוקדם ולכן קשה מאוד לסטודנטים שסובלים מהפרעות קשב וריכוז להשיג אישורים על מצבם – כתוצאה מכך רבים מהסטודנטים מוותרים על הוצאת אבחון מסודר ותלויים בהסכמה נקודתית לפנים משורת הדין של חלק מהמוסדות לתת הקלות גם ללא אישור⁵.

ב. השלמת השכלה – שער הכניסה לאקדמיה

- **השלמת בגרויות** – כיום אין מעטפת טובה דיה להשלמת בגרויות לבוגרות ובוגרי חינוך חרדי שבחרים להשלים פערים באופן עצמאי. מקבוצות מיקוד שערכנו בקרב יוצאים עלה כי לעיתים

³ ניתן לקרוא עוד על פעילותנו [באתר האינטרנט שלנו](#).

⁴ ד"ר הילה בראל, דוח מחקר: **אתגרים קיימים ומענים דרושים לשילוב יוצאי החברה החרדית באקדמיה בישראל**, יוצאים לשינוי, פברואר 2023

⁵ לעיל ה"ש 4 – עמ' 12

קרובות הבחירה שלא ללכת למכינה נבעה מהכרח להמשיך לעבוד ונעשה ניסיון להשלים באופן עצמאי פסיכומטרי ובגרות. בשל הפערים הגדולים והעדר הנחיה או ליווי, ניסיון זה מסתיים לעיתים קרובות ללא הצלחה תוך פגיעה בתחושת המסוגלות של היוצא או היוצאת⁶

- **בחינת הפסיכומטרי -** עבור בוגרות ובוגרי החינוך החרדי, בחינת הפסיכומטרי מספקת אומדן חלקי בלבד אודות סיכויי ההצלחה באקדמיה. לאור פערי הליבה והקושי להשלים השכלה בזמן קצר כל כך, מדובר בחסם משמעותי בשער הכניסה לאקדמיה. כיום בחלק ניכר מהמוסדות נדרשים היוצאים לעבור קורס פסיכומטרי בשלב בו הידע מוקדם מאוד ולא מותאם ליכולות הנדרשות לפתרון הבחינה.

- **מכינות קדם-אקדמיות -** מדובר במסגרת ביניים חיונית עבור יוצאי החברה החרדית שעשויה להשפיע על עתיד לימודיהם כולו. מרבית הסטודנטיות והסטודנטים החרדים זקוקים ל"גשר" כדי להתקבל לתואר ולהתמודד עם הפערים עמם מגיעים. בתקופת המכינה, התלמידים משלימים בזמן קצר פערי ידע משמעותיים שצברו בחינוך החרדי כך שיוכלו להשתלב בהצלחה באקדמיה. חלקם (גברים) גם לומדים בקדם מכינה כשלב מקדים נוסף להשלמת פערי הידע. מניסיוננו, בשל העדר התאמה למאפייני היוצאים: רבים מהם חווים קושי דווקא בשלב זה, נושרים מהלימודים ומוותרים על רכישת השכלה גבוהה. כיום יוצאי החברה החרדית נאלצים לבחור בין שתי חלופות שאינן מותאמות לצרכיהם:

(i) **מכינה קדם-אקדמית כללית - מכינה זו מיועדת לציבור הכללי, ואינה מותאמת לפערי ההשכלה והתרבות עמם מגיעים יוצאי החברה החרדית.** חלק ניכר מיוצאי החברה החרדית, ששואף להשתלב בחברה הכללית וללמוד בחברה מגוונת - מגיע למכינות כאלה. יוצאות ויוצאים שמגיעים למסגרות הללו חשים לעיתים קרובות תסכול וייאוש רב כתוצאה מהפערים מול בוגרי החינוך ה"ממלכתי", באופן שמשפיע ישירות על תחושת המסוגלות והמוטיבציה שלהם להמשיך בלימודים אקדמיים:

"בקדם מכינה החרדית בעברית כולם גברים, רובם שחור לבן, עושים מנחה אחרי שיעור מתמטיקה, ממש הזכיר לי את הישיבה. ממש היה לי קשה עם ההווי הזה. לאור זה החלטתי לעבור למכינה הכללית בעברית. המכינה הכללית ממש קשה וממש לא מותאמת לחרדים. ברמה הלימודית המרצים לוקחים בחשבון שכבר יש לסטודנטים במתמטיקה 4 או 5 יחידות שפשוט הם צריכים לשפר ציון. אנשים יודעים את החומר וצריכים לחדד ולדייק את עצמם. אני לא במקום הזה. אני לא למדתי מתמטיקה. לא ידעתי להעביר אגפים במשוואה וזה היה כבר בשבוע הראשון. זה בכלל לא מותאם לי, חד משמעית. אתה לא יכול לעצור לשאול, יש ארבעים חבר'ה, השיעור לא סביבך. באנגלית אני ברמה הכי בסיסית. אני צריך להגיע לממוצע 99 בשביל התואר שאני רוצה (ומינימום 95 לכל תואר שהוא) אני רואה את זה על גבול הבלתי אפשרי להגיע דרך המכינה הזו לאוניברסיטה".⁷

(א', סטודנט במכינה הכללית, האוניברסיטה העברית)

(ii) **מכינה קדם-אקדמית לבוגרי החינוך החרדי -** לרוב מוסדות אלה כוללים התאמות תרבותיות שנחוצות לחרדים בהווה: הפרדה מגדרית, קוד לבוש, ניתוק גיאוגרפי ממוסד הלימודים הראשי (כדי לשמור על בידול) וכדו'. **התאמות אלו אינן מתאימות למי שבחרו להשתלב בחברה**

⁶ לעיל ה"ש 4 - עמ' 9
⁷ שם

הכללית ולהסתגל לסביבה האקדמית. עם זאת, מכיוון שהרמה הלימודית-פדגוגית במסגרות כאלה מותאמת לפערים עמם מגיעים בוגרי החינוך החרדי, לשפה "התרבותית-חברתית" שלהם (יכולת לפגוש קבוצת שווים) ובהעדר חלופה אחרת – רבים מהם נאלצים ללמוד במסגרות הללו במקום להשתלב במסגרת הכללית. מקבוצות המיקוד שערכנו עולה כי צורת הלימוד במכינות כאלה שונה לרוב מהשיטה הרווחת במכינות הכלליות⁸: היא כוללת יותר תגבור פרטני וקבוצתי ולעיתים גם שיטת בונוסים שונה (באוניברסיטה העברית, למשל, בונוסים ל-4-5 יח"ל במתמטיקה מחושבים אחרת מאשר במכינה הכללית – שיטה זו מעלה את הציון המשוקלל ואת סיכויי הקבלה לתואר).

כיום אין כל מכינה שמותאמת למאפיינים של היוצאים – מצד אחד, גיוון חברתי ו"מפגש" עם החברה הכללית לצורך השתלבות; ומהצד השני התאמה לפערי ההשכלה והתרבות עמם הם מתמודדים.

ג. פערי ידע ומידע

התמודדות נוספת של יוצאי החברה החרדית בהשכלה הגבוהה היא נגישות למידע והתמצאות כללית בעולם האקדמי:

• **חסר הכוונה והיכרות עם מסלולי הלימוד** – השלבים הראשונים של בוגרי החינוך החרדי באקדמיה מאופיינים בהעדר מידע וחסר וודאות. מקבוצות המיקוד שערכנו עולה כי רבים מהם נושרים או מחליפים מסלולי לימוד כתוצאה מבחירה בתחום לימודים שהתברר כשגוי⁹. יתר על כן, חלקם כלל אינו מודע לחשיבות השילוב בהשכלה הגבוהה לעתידם המקצועי:

"כשיצאתי הדבר האחרון שחשבתי עליו זה אקדמיה, חשבתי לברוח מהארץ ולעבוד בשיפוצים אבל הייתה לי מלווה מאחת העמותות שישבה איתי לחשוב איך יראו החיים שלי קדימה בלי השכלה. השתכנעתי"¹⁰

(ר', סטודנט במכינה הכללית, האוניברסיטה העברית)

• **חסר היכרות עם ההתנהלות בתוך מערכת ההשכלה הגבוהה** – רבים מיוצאי החברה החרדית הם "דור ראשון להשכלה", וחלקם מגיעים אחרי שנים ללא מסגרת לימודית – ולכן אינם מכירים את "השפה" וההתנהלות האקדמית: גם ברמה הבירוקרטית הפשוטה (למשל שקלול נקודות הזכות הנדרשות להשלמת התואר) וגם מבחינת התנהלות רווחת (למשל מה 'המחיר שמשלמים' של כישלון בקורס):

"לא באמת ידעתי לאיפה אני מגיע ואיזה עומס יהיה. היה די שוק בהתחלה, מכמות החומר, מהצורה, מהרמה, מהכל. נחיתה רכה היתה עוזרת. אם היתה לי שיחה לפני זה שמסבירה לי את הנהלים, השעות, מה אני הולך ללמוד, מקצועות שלא הבנתי מה זה אומר, מה הדרישות. הייתי מבלבל, רק תוך כדי הצלחתי להתניע"¹¹

(י, פרש מלימודי מתמטיקה באוניברסיטה העברית)

⁸ לעיל ה"ש 4 – עמ' 9

⁹ לעיל ה"ש 4 – עמ' 8

¹⁰ לעיל ה"ש 4 – עמ' 10

¹¹ לעיל ה"ש 4 – עמ' 10

- העדר הנגשה של זכויות** – השוני של יוצאות ויוצאי החברה החרדית הוא שוני שאינו ניכר לעין ולכן לעיתים קרובות היועצים האקדמיים במוסדות לא יודעים להציע להם את הזכויות המגיעות להם, מלגות ועוד. מוסדות מסוימים אמנם בוחרים לפנות באופן יזום לכלל בוגרי החינוך החרדי וליידע אותם בדבר זכויותיהם, אך רובם אינם עושים זאת. שיווק תוכניות הסיוע לבוגרי החינוך החרדי פונה לרוב לקהל חרדי (גם בשפה וגם בלשון הפניה) כך שמי שאינו חרדי בהווה נוטה לחשוב שאינו מיועדות עבורו, **בסקר פנימי שערכנו מעל ל-70% מהמשתתפים (יוצאות ויוצאים) השיבו כי כלל אינם מודעים לזכויותיהם באקדמיה**¹².
 כמו כן, על פי נתוני למ"ס, **בשנת תש"פ, פחות מ-13 אחוזים מבין 1,998 הסטודנטים בוגרי החינוך החרדי שלמדו לתואר ראשון במסלולים הכלליים, קיבלו מהמוסדות האקדמיים את מעטפת הסיוע של המל"ג**¹³.

פתרונות מוצעים להשלמת הפער האקדמי-פדגוגי			
נושא	הפתרון המוצע	פירוט והמלצות	הערות
צמצום פערי השכלה	מערך השלמת בגריות	<ul style="list-style-type: none"> ❖ פתרונות מונגשים לסיבסוד של השלמת בגריות. ❖ מערך ליווי של מורים לצורך הכנה לבגרות (מתוך הבנה שלמידה עצמאית של החומר כולו קשה מאוד לבוגרי מערכת החינוך החרדית). 	
	הערכה חלופית לבחינת הפסיכומטרי	<ul style="list-style-type: none"> ❖ בחינה מחודשת של מהימנות הבחינה לבוגרי מערכת החינוך החרדית ובמידת הצורך על החלפת הבחינה בצורת הערכה שונה ומותאמת לפערי הליבה עמם הם מתמודדים. ❖ הגדלת המשקל של תעודת המכינה על פני ציוני הפסיכומטרי בעת הקבלה לתואר. ❖ מתן אפשרות לגשת לבחינה הפסיכומטרית בקיץ שלאחר השלמת המכינה, במקום בשלבים מוקדמים. 	יש לשים לב שדחיית מועד הפסיכומטרי לאחר המכינה דורשת התאמות באופן הקבלה של בוגרי החינוך החרדי למוסדות האקדמיים (ניתן לקבל את התלמידים על בסיס ציוני המכינה ולהתנות את הקבלה הסופית בציוני הפסיכומטרי שינתנו בקיץ).
	שיעורי עזר וסיוע לימודי	<ul style="list-style-type: none"> ❖ אנו ממליצים לתעדף את תלמידי המכינה וקדם המכינה על פני תלמידי תואר ראשון, הסיוע תיעשה ב'מידע 	אנו ממליצים כי במידת האפשר ההנגשה של הסיוע תיעשה ב'מידע

¹² צוות מחקר 'יוצאים לשינוי', **אתגרים ומענים בשילוב תעסוקתי של יוצאי החברה החרדית**, ממצאי ביניים, 2021.
¹³ ע"פ נתוני למ"ס שהגיעו לבקשת עמותת 'יוצאים לשינוי' ב-2021.7. הנתון מתייחס לסטודנטים במכללות האקדמיות, לא כולל המכללות לחינוך, ולסטודנטים באוניברסיטאות, לא כולל האוניברסיטה הפתוחה.

<p>האישי של המוסד הייעודי,</p>	<p>מאחר שבשנים אלו הפערים הם המשמעותיים ביותר.</p> <p>❖ <u>הקצאת שעות לפי כיתה ולא לפי תלמיד:</u> כיום הקצאת שיעורי העזר נעשית לפי תלמיד, כאשר, לכל תלמיד מוקצות מספר שעות שבועיות, ואין אפשרות להעביר את השעות הללו מתלמיד לתלמיד אפילו אם ההקצאה לא נוצלה כלל. חשוב שתהיה גמישות ביכולת להקצות שיעורי עזר לתלמידים, כך שתלמידים מתקשים יוכלו לקבל שיעורי עזר ממכסת השעות של תלמידים שלא זקוקים לכך כך שבממוצע כל תלמיד יקבל את אותה ההקצאה.</p> <p>❖ יש להנגיש את המידע אודות הזכאות לשיעורי תגבור לבוגרי החינוך החרדי באתר של המוסד הרלוונטי ולצמצם ככל הניתן את הליך הגשת הבקשה.</p>		
	<p>❖ אנו ממליצים על התאמת ההוראה במכינות הקדם אקדמיות לאופי הקריאה והכתיבה הנדרש באקדמיה ועל פיתוח תוכניות להוראת אנגלית המדגישות את השימוש השוטף בשפה האנגלית במסגרת האקדמיה, כולל דיבור שוטף, קריאה וכתיבה של מאמרים והצגת טיעונים.</p> <p>❖ אנו ממליצים על פיתוח קורסים ייעודיים לתרגול אנגלית מדוברת שבמהלכם הסטודנטים שירצו בכך יוכלו לתרגל את השימוש בשפה תוך כדי הלימודים. התרגול השוטף בשפה יכול לאפשר לסטודנטים להתנסות בדיבור וקריאה ולהשלים את הפערים תוך כדי הלימודים באמצעות היישום של בחומר הנלמד.</p>	<p>מיומנויות שפה (אנגלית)</p>	
	<p>קורסים המקנים היכרות עם עולם האקדמיה, אסטרטגיית למידה, סימולציות בחינה וכלים לניהול זמן.</p>	<p>קורסים ייעודיים לאסטרטגיית למידה</p>	<p>מחסור במיומנויות למידה</p>
	<p>קורס בסיס לרכישת המיומנויות הנדרשות ואוריינות דיגיטלית לצרכים אקדמיים.</p>	<p>קורס ייעודי למיומנויות שימוש במחשב</p>	

	<p>סטודנטיות וסטודנטים בוגרי החינוך החרדי אינם מיומנים בבחינות, בשל העובדה שאין כמעט, אם בכלל, בחינות וציונים במערכת החינוך החרדית לגברים; וגם בקרב המוסדות לנשים יש פער ניכר בתחומים הללו. המטרה של הארכת הזמן היא לאפשר לסטודנטים להסתגל להערכה חיצונית, בחינות ועבודה תחת לחץ.</p>	<p>הארכת זמן בבחינות</p>	<p>הקלות והתאמות</p>
	<p>חלק מבוגרי החינוך החרדי, בעיקר אלו שגדלו במוסדות חסידיים, מדברים יידיש ולכן מתקשים בכתיבה תקינה בעברית. גם בוגרים שלמדו במוסדות לא-חסידיים ומדברים עברית כשפת אם לא מיומנים בכתיבה תקינה מאחר שאופי הכתיבה במוסדות החרדיים שונה מזו הנעשית באקדמיה. אנו ממליצים על פטור משגיאות כתיב בשנת ההסתגלות כפי שמקובל לתת לסטודנטים ששפת האם שלהם אינה עברית.</p>	<p>פטור משגיאות כתיב</p>	
	<p>אבחון קשב וריכוז חלופי שלא נשען על אבחונים קודמים, כולל סבסוד או מימון שלו.</p>	<p>התאמות ואבחון הפרעות קשב וריקוז</p>	
	<p>רוב הסטודנטים אינם מיומנים בהקלדה במחשב ונדרשת הסתגלות לרכישת מיומנות בהקלדה בכלל ולהקלדה מהירה בפרט. מהירות ההקלדה יוצרת חסם של ממש בקורסים שבהם הבחינה נעשית על מחשב ולא מאפשרת להעריך בצורה טובה את ההיכרות של הסטודנט עם החומר הנלמד. אנו ממליצים לאפשר לבוגרי החינוך החרדי הערכה חליפית במקרה של מבחן בכתב הנעשה על גבי מחשב.</p>	<p>הערכה חליפית לבחינות בכתב</p>	
	<ul style="list-style-type: none"> ❖ הרחבת מערך היועצים הקדם-אקדמיים לצפון ולדרום כך שיינתן מענה גם ליוצאות ויוצאים שמתגוררים בפריפרייה. ❖ יצירת מערך "טעימות" ממקצועות ומסלולי לימוד שונים לסטודנטים בשער הכניסה לאקדמיה. ❖ בניית מערך קורסים לצורך הקניית מיומנויות בסיס - אסטרטגיית למידה, ניהול זמן וכו'. 	<p>הרחבת ופיתוח מערך הייעוץ הקדם-אקדמי ליוצאות ויוצאי החברה החרדית</p>	

<p>יש לקיים ימים נפרדים הן בשלב טרום המכינה והן בשלב התואר.</p>	<p>אנו ממליצים על קיום ימי חשיפה והיכרות עם העולם האקדמי; בהם יינתן מידע מלא וייעוץ אודות מוסד הלימודים ואופיו, המסלולים הרלוונטיים, מלגות, עלות שכר הלימוד - כולל מסלולי קדם מכינה, מכינה וקורס פסיכומטרי.</p>	<p>קיום ימי אוריינטציה ייעודיים</p>	
<p>חשוב שהייעוץ יינתן לא רק בשלב המכינה אלא גם בשלב התואר.</p>	<p>יש חשיבות בהקצאה של יועצים ייעודיים לבוגרי החינוך החרדי שהוכשרו במיוחד לסיוע וליווי של סטודנטים יוצאים במהלך לימודיהם ויכולים לספק להם הדרכה אקדמית, להנגיש להם את המענים שהם זכאים להם ולהסביר אודות המסלולים השונים באקדמיה.</p>	<p>יועצים אקדמיים בתוך המוסד</p>	<p>חוסר היכרות והתמצאות במערכת ההשכלה הגבוהה</p>
<p>צריך לשים לב שהמידע לא מוצג כזכאות לחרדים בלבד, אלא מצוין בבירור שהוא פונה לכלל בוגרי החינוך החרדי ללא תלות באורח חייהם או השקפתם הדתית בהווה.</p>	<p>יש לפעול לגיבוש מסמך זכויות ומענים אקדמיים שיוכל לשמש כמסמך אמין על זכויות היוצאים. המסמך צריך להופיע באתר המוסד האקדמי ו\או באתר של אגודת הסטודנטים הרלוונטית. המסמך צריך לשמש כמידע מהימן שהמוסדות מחוייבים לו בכפוף לקריטריונים. כמו כן יש לפעול לכך שהמידע אודות הזכאות של הסטודנטים יוצג באופן שקוף ובצורה בהירה מיד לאחר הקבלה למוסד הלימודים.</p>	<p>הנגשת המידע באופן מקוון</p>	
<p>יש להקפיד כי פרסומים לא יציגו את עצמם כמיועדים לחרדים בלבד כאשר הם פונים לכלל בוגרי החינוך החרדי.</p>	<p>אנו ממליצים על בניית תכנית שיווק ופרסום ייעודיות ליוצאות ויוצאי החברה החרדית - ברשתות החברתיות, אתרים ייעודיים ומוקדי הרשמה - באופן יזום וממוקד.</p>	<p>שיווק ופרסום בפלטפורמות שונות</p>	<p>חוסר הנגשה של זכויות לבוגרי החינוך החרדי</p>
	<p>מינוי איש קשר ייעודי במוסד ומתן הדרכה בדבר זכויות היוצאים לסגל המנהלי הרלוונטי.</p>	<p>הדרכת הצוותים המקצועיים בתוך האקדמיה</p>	
	<p>יש לשאוף לכך שכל מוסד ירכז מידע אודות זכויות היוצאים בגוף מרכזי אחד בתוך האוניברסיטה. גוף זה ישמש ככתובת ברורה לשאלות וייעוץ אקדמי ליוצאים, ירכז מידע אודות זכאות למלגות, זכויות היוצאים וסיוע אקדמי וידריך את הגופים הרלוונטיים: יועצי לימודים, יועצי רישום ויחידות סיוע אודות הזכויות של היוצאים והמענים שהם זקוקים להם</p>	<p>מינוי גוף ברור האמון על טיפול ביוצאים בתוך המוסד האקדמי</p>	

	<p>❖ יש להורות למוסדות לפנות מדי שנה באופן יזום לכלל בוגרי החינוך החרדי וליידע אותם בצורה מקיפה וברורה אודות זכויותיהם.</p> <p>❖ יש לחזור על הפנייה מדי שנה, לנהל מעקב אחר מימוש הזכויות וליצור קשר לבירור צרכים במידת הצורך.</p>	<p>פנייה יזומה לכלל בוגרי החינוך החרדי והצעת מענים מתאימים</p>	
	<p>יש לפעול לשיתוף פעולה בין אגודות הסטודנטים לבין תאי סטודנטים של היוצאים ולאפשר לתאים הללו לייצג את הסטודנטים והסטודנטיות במוסדות בהם הם פועלים ובמוסדות הקדם-אקדמיים מול מוסד האם. הנציגים יוכלו לשמש כגוף ייעודי שמטרתו הכוונת היוצאים לגופים הרלוונטיים, ייצוג שלהם מול המוסדות וקבלת מידע אודות אופן המימוש של תכניות הסיוע המגיעות ליוצאים.</p>	<p>ייצוג הסטודנטים</p>	
	<p>אנו מציעים להגמיש את תכנית הלימודים במכינה ולאפשר לסטודנטים לחזור על קורסים תוך שמירת הזכאות שלהם בקורסים אחרים כך שתכנית הלימודים תהיה דומה יותר למבנה האקדמי לתואר שמאפשר גמישות כזו.</p>	<p>תכנית לימודים גמישה</p>	
<p>הגמישות תחול כאשר מדובר בסטייה שאינה ניכרת מתנאי הקבלה הרגילים של המוסד האקדמי.</p>	<p>אנו מציעים להנחות את וועדת החריגים כי יש להפעיל שיקול דעת מקל עבור יוצאי החברה החרדית כאשר העמידה בתנאי הסף הנדרשים לצורך קבלה לתואר הינה גבולית.</p>	<p>גמישות בתנאי סף בקבלה ללימודים</p>	<p>גמישות אקדמית</p>
	<p>אנו ממליצים כי ניתן יהיה לחזור על בחינות שמשקלן מעל 25% גם בשלב המכינה. כמו כן, אנחנו ממליצים לאפשר מועדים מיוחדים ליוצאים בשלב התואר במקרי הצורך.</p>	<p>מועדי ב' ומועדים מיוחדים</p>	
<p>יש לוודא כי ההנחיות אכן נאכפות בפועל, לפי המידע שבידינו חלק מהנחיות המל"ג למכינות לבוגרי החינוך החרדי אינן מיושמות וישנו שוני שיוצר פער משמעותי.</p>	<p>השוואת הזכויות והמענים הניתנים במכינות חרדיות וכלליות באותו מוסד (מספר שעות תגבור, חישוב זהה של בונוסים במתמטיקה וכדו').</p>	<p>השוואת זכויות בין המכינה הכללית למכינה החרדית</p>	<p>מכינות קדם אקדמיות</p>

<p>בדומה למכינה הכללית, מכינה זו תפעל ללא קוד לבוש או הפרדה מגדרית.</p>	<p>עידוד פתיחה של קדם מכינות ליוצאים חסרי ידע בסיסי במתמטיקה ואנגלית כדי להגיע למכינה בנקודת פתיחה אחידה.</p>	<p>קדם מכינה</p>	
	<p>הקמת מסלול ייעודי במכינות המיועדות לבוגרי החינוך הכללי במתכונת היברידית. במסגרת המסלול הזה, תכנית הלימודים תותאם לצמצום הפערים האקדמיים, חלק מהקורסים, שבהם הפערים משמעותיים יותר כמו קורסים במתמטיקה ופיזיקה, יותאמו במיוחד לבוגרי החינוך החרדי וינתנו בנפרד בצורה מותאמת, קורסים שבהם פערי הידע נמוכים יותר ילמדו ביחד עם המכינה הכללית לצד שיעורי תגבור מותאמים ליוצאים.</p>	<p>מכינה משולבת</p>	

3. קושי כלכלי והעדר תמיכה

א. קושי כלכלי

העדר תמיכה כלכלית היא אחת הבעיות המשמעותיות ביותר שבהן נתקלים סטודנטים בוגרי החינוך החרדי במהלך לימודיהם. בקבוצות המיקוד שערכנו, האתגר הכלכלי עלה על ידי כל המשתתפים והוגדר על ידי חלקם הגדול כאתגר המרכזי ביותר לכל אורך הלימודים. כל המשתתפים נעזרו במלגות כדי ללמוד והעידו כי לא הייתה להם אפשרות לרכוש השכלה גבוה ללא אותו סיוע הכלכלי. כך למשל מעיד אחד המשתתפים בקבוצה:

" הבעיה הכי מרכזית היא הכלכלית, אני בלי עורף משפחתי בכלל, אין לי כסף, אין לי דרך לעבור את התואר, גם אין לי דרך כ"כ לחיות, אני עובד כמו מטורף, זה לחלוטין משפיע על הלימודים שלי. אני עושה הרבה שעות התנדבות למלגות. שנה שעברה הגעתי כמה פעמים לסיטואציה שאין לי כסף, הגעתי לדיקן והוא פשוט הוציא לי תלוש לסופר, ממש. מה שהכי מעסיק אותי מתחילת התואר ועד הסוף זה הנושא הכלכלי".¹⁴

(מ' סטודנט לעבודה סוציאלית, מכללת ספיר).

בסקר פנימי שערכנו בקרב יוצאים בשנת 2020 - יותר ממחצית הבוגרים (53%) דיווחו שהתמודדו עם קושי כלכלי בזמן הלימודים¹⁵:

¹⁴ לעיל ה"ש 4 - עמ' 14

¹⁵ לעיל ה"ש 12

"בשנה השנייה לתואר שקלתי להפסיק לשנה את הלימודים במידה ולא אמצא מקור הכנסה"; "לא הייתה לי עזרה מהמשפחה, היו מצבים של עומס בלימודים שלא אפשרו לי לעבוד, וכמובן שאם לא הייתה לי עזרה של המלגה של הלל לא הייתי יכולה לעשות את זה".

הקושי הכלכלי והצורך לשלב בין לימודים תובעניים לעבודה בהיקף שעות גבוה – הוגדר כגורם מרכזי לנשירה מהלימודים: 46% מהמשתתפים בסקר ציינו כי פרשו מהלימודים מסיבה זו.

כך לדוגמה כתב אחד המשיבים שנשר מלימודי התואר הראשון לאחר שהשלים את רוב חובות התואר:

"הייתי חייב לעבוד כדי שיהיה לי כסף גם ללימודים אבל בעיקר לדירה ולאוכל ובגלל שהעבודות היו בשכר מינימום עבדתי יותר משלמדתי". משיב נוסף שנשר גם הוא מלימודי תואר ראשון סיפר: "אני עצרתי אחרי שנה וחצי שלא הצלחתי לשלב גם עבודה במשרה מלאה וגם לימודים. מעבר לכך שהיו פערים אקדמיים שהייתי צריך להשלים, העבודה תבעה ממני את כל הזמן ומשרה חלקית לא הייתה מצליחה לקיים אותי".

על מנת לזהות אלו היבטים יכלו לסייע ל"נושרים" לסיים את לימודיהם, נשאלה השאלה "מה לדעתם יכול היה לסייע להם להמשיך את הלימודים?" לה מספר תשובות, בדומה לשאלה הקודמת גם כאן ניכר היה כי המצוקה הכלכלית הייתה הגורם המשמעותי ביותר: **68% השיבו כי סיוע כלכלי היה מסייע להם להמשיך את לימודיהם.**

תהליך היציאה כרוך לעיתים קרובות באובדן עורף משפחתי מלא או חלקי, על פי נתונים שבידינו כ- 85% מהיוצאים אינם מקבלים כל סיוע כלכלי ממשפחתם¹⁶ (גם כאשר ישנו קשר מסוים עמה). בשל העדר התמיכה הכלכלית, וחוסר היכולת לגור אצל ההורים כדי לחסוך עלויות, מרבית היוצאות והיוצאים נאלצים לעבוד בהיקף שעות גבוה מאוד במקביל ללימודיהם. מצב זה יוצר עומס גדול שמקשה על היוצאים להצליח בלימודים ובשילוב החברתי בקמפוס. חלקם נאלצים לוותר על רכישת השכלה, וחלקם מגיעים להישגים פחותים מאלה שהיו יכולים להגיע אליהם לו היו נתמכים במשפחתם או מקבלים סיוע כלכלי. **קושי זה ניכר במיוחד בשלב המכינה, כאשר כמות המלגות המוצעת מצומצמת והעומס הלימודי גדול מאוד.** מכיוון שהמכינה היא "שער כניסה" לעולם ההשכלה הגבוהה עבור רבים מיוצאי ויוצאות החברה החרדית – מדובר בסיוע חיוני לעתידם האקדמי.

בנוסף, מקבוצות המיקוד שערכנו עולה כי לעיתים קרובות מערך המלגות המוצעות על ידי המוסד האקדמי אינו מותאם במאפייניו לצורך של היוצאות והיוצאים: חלק מהמלגות הן החזר בדיעבד על שכר לימוד שצריך להיות משולם מראש; הרבה פעמים ישנם קריטריונים בעייתיים ליוצאים (נניח שירות בצבא, כאשר רק חלק קטן מהיוצאות מתגייסות); דרישה לשעות התנדבות רבות כאשר היוצא נאלץ לעבוד במקביל ללימודים; צורך "להתחפש" לחרדים כדי לקבל היצע מלגות רחב הרבה יותר וכדו'.¹⁷

ב. ליווי ותמיכה (אתגר אישי-חברתי)

השתלבות חברתית באקדמיה היא אתגר עבור יוצאים רבים. למרות רצון להיטמע, להכיר ולהשתלב בחברה החדשה – ישנם חסמים רבים המקשים על כך: פער גילאים הנוצר לעיתים אצל סטודנטים יוצאים שהתחילו ללמוד בגיל מבוגר יותר (מאחר ועברו בין מסלולי לימוד, הפסיקו\חזרו); שעות עבודה מרובות שלא מותירות זמן להשתלבות חברתית; תחושת חוסר שייכות כללית וקושי להתחבר. **השנה הראשונה**

¹⁶ צביקה דויטש ושני קפלן, הקשר של יוצאי החברה החרדית עם בני משפחתם, עמותת 'יוצאים לשינוי' (טרם פורסם)
¹⁷ לעיל ה"ש 4 – עמ' 14

לתואר עולה כשנה המורכבת ביותר, הסטודנט נדרש לגשר על פערי השכלה ותרבות, להתמודד עם תחושת זרות, לנסות להבין את השפה והבירוקרטיה של העולם האקדמי – לעיתים קרובות ללא כל תמיכה או ליווי.

יוצאים רבים בקבוצת המיקוד שערכנו הצביעו על תחושות בדידות ותלישות שעולות עקב הקשיים השונים, בושה שהם חווים עקב פערי ידע, ניסיון להסתיר את העבר כדי לא להתמודד עם שאלות רבות¹⁸. **כל אלו ועוד עולים ומייצרים צורך משמעותי בדמויות מסייעות, לא רק ברמה הלימודית, אלא גם, ובמיוחד, בתמיכה רגשית.** דמות כזו, שתשמש אוזן קשבת ומכוונת ותסייע בקבלת החלטות שכיום מתקבלות במקרים רבים לבד.

פתרונות מוצעים לצמצום הקושי הכלכלי-אישי			
נושא	הפתרון המוצע	פירוט והמלצות	הערות
קושי כלכלי	שינוי הקריטריונים והתאמת המלגות למאפיינים הייחודיים של היוצאים	<ul style="list-style-type: none"> ❖ מתן המלגה מלכתחילה ולא תשלום בדיעבד. ❖ מתן מלגה ללא התנייה מחייבת בשעות התנדבות קבועות בהיקף גבוה. ❖ מתן מלגה גם כאשר היוצא מקבל משכורת שוטפת. ❖ מלגות הניתנות לפי תואר ולא לפי שנת לימוד. ❖ ריכוז והנגשת מידע באופן ברור אודות המלגות הקיימות. ❖ הגדלת תקציב המלגות הקיים. 	
	הכוון וייעוץ בנוגע למלגות	מינוי איש צוות אקדמי שתפקידו להציג את המלגות הקיימות וליידע את הסטודנטים בדבר האפשרויות שעומדות בפניהם, תוך התאמה למאפיינים שלעיל.	
	מלגות קיום לתקופת המכינה	<p>הרחבת סל המלגות לתקופת המכינה עבור יוצאות ויוצאי החברה החרדית. התקציב המוקצה כיום למלגות שכר לימוד וקיום רחוק מלענות על הצורך של היוצאים, כאשר מדובר במענה שהיוצאים הכי זקוקים לו.</p> <p><u>הגדלת התקציב הקיים והיקף המלגות המוענקים ליוצאים</u> היא קריטית לשילוב היוצאים באקדמיה בכלל ובמכינה בפרט.</p>	בתקופת המכינה היצע המלגות מצומצם, על אף שאופיים האינטנסיביים של הלימודים מקשה מאוד על עבודה במקביל להם. בהתחשב בכך, הצורך בהרחבת היצע

¹⁸ לעיל ה"ש 4 – עמ' 16

המלגות בשלב זה הוא חיוני.			
	יש להבטיח שהמוסדות מקצים מקומות ייעודיים במעונות הסטודנטים לתלמידי המכינה, בפרט לאלו הלומדים בקדם המכינה ומתחילים את לימודיהם באמצע שנת הלימודים האקדמית.	הקצאת מעונות	
	אנו מציעים לסבסד את המעונות עבור היוצאים כך שעלות הדיור תהיה נמוכה יותר מהמחיר הרגיל. סבסוד זה יכול לשמש בפני עצמו תמריץ להישאר בלימודים והעלות שלו נמוכה יותר מעלות רגילה של מלגת קיום.	מימון חלקי של המעונות	
	חונכות אישית בשנה הראשונה לתואר במטרה לסייע ליוצאות וליוצאים להסתגל לעולם האקדמי ולגשר על הפערים האישיים-חברתיים עמם הם מתמודדים.	חונכות אישית	חוסר בתמיכה וליווי אישי
	הנגשת טיפול פסיכולוגי מסובסד תוך מתן עדיפות ליוצאות ויוצאים.	שירות פסיכולוגי	
	יזמה והפעלה של פעילות קהילתית וגיבוש חברתי עבור סטודנטיות וסטודנטים יוצאים - הן בשלב המכינה והן בשלב התואר.	הקמת קבוצת שייכות לסטודנטים יוצאים	קבוצות שייכות\ תאי סטודנטים

4. אסטרטגיה מבוססת ידע ונתונים

א. איסוף נתונים פרטניים

הלמ"ס והמל"ג מפרסמים נתונים שוטפים על מספר הסטודנטים במוסדות להשכלה גבוהה ועל בוגרי תארים אקדמאים הלומדים - בפילוחים לחרדים, לערבים וליוצאי אתיופיה. הנתונים השוטפים על החרדים, כוללים פילוחים בסיסיים של מגדר, קבוצות גיל סוגי מוסדות לימוד ותחומי לימוד.

כיום אין מידע מעודכן עבור יוצאי החברה החרדית, פרט לנתונים של בעלי תואר אקדמי בקבוצות גיל רחבות, נתונים שלא ניתן ללמוד מהם על מגמות כניסה לאקדמיה, ואינם מאפשרים פילוחי משנה.¹⁹ כאשר מתבססים אך ורק על הנתונים הללו - אין כל דרך לדעת כמה חרדים לעומת יוצאים יש בקמפוסים, להתאים ולמפות את הצרכים למאפיינים הדומים והשונים של אוכלוסיות אלה (אנו סבורים כי חלק ניכר מהמשתתפים במסלולים החרדיים אינם חרדים כיום אלא יוצאים, אך בהעדר מדידה אין לנו דרך לאמוד זאת בצורה טובה דיה).

כיום למעשה רוב המידע הסטטיסטי על סטודנטים חרדים מתבסס על נתונים מנהליים המזהים כחרדי בוגרי תיכון חרדי. שיטה זו אינה מבחינה בין יוצאים לחרדים, והיא כוללת חרדים לשעבר וחרדים בהווה גם

¹⁹ להרחבה על שיטות לזיהוי יוצאי החברה החרדית בנתוני הלמ"ס, ראו יוצאים עם נתונים 2022 פרק 2 (דויטש, בראל וקפלן, 2022).

יחד. להכללת היוצאים יש השפעה רבה על אומדן שיעור הסטודנטים החרדים בקרב סטודנטים בוגרי חינוך חרדי, במיוחד אצל גברים חרדים שאצלם שיעור האקדמאים נמוך מאוד. כדי להמחיש זאת, נניח ש-15% מן הגברים בוגרי חינוך חרדי הם יוצאים, ונניח ששיעור האקדמאים אצל חרדים הוא 7% ואצל יוצאים הוא 15% (בהתאם לנתונים משנתון יוצאים עם נתונים 2022), אם כן נקבל ש- 27% מכלל האקדמאים המוגדרים חרדים בשל היותם בוגרי חינוך חרדי הם יוצאים. אם למשל בשנים הבאות שיעור הפונים לאקדמיה אצל הגברים היוצאים יעמוד על 25% ואצל גברים חרדים יעמוד על 10%, אזי 40% מבוגרי חינוך חרדי יהיו יוצאים.²⁰ לכן בקרב בוגרי חינוך חרדי ישנה חשיבות רבה להפרדה בין יוצאים לבין חרדים בהווה. **כאשר מבססים את אומדני החרדים לפי בוגרי חינוך חרדי בלי להפריד רמת דתיות נוכחית - אין דרך לדעת כמה מהם חרדים בהווה וכמה מהם חרדים לשעבר - שוני שמחייב התייחסות שונה כמפורט לעיל.**

להפרדה בין יוצאים לחרדים יש חשיבות רבה גם לצורך זיהוי הגורם לאחוז הגבוה של נשירה מהלימודים בקרב בוגרי החינוך החרדי. ייתכן שאצל היוצאים הנשירה גבוהה יותר מהחרדים (למשל בשל חוסר בעורף כלכלי ומשפחתי), וייתכן שאצל החרדים הנשירה גבוהה יותר (למשל בשל לימודים לאחר נישואים) לצורך זיהוי גורמי הנשירה המתואמים עם הרקע הדמוגרפי הנוכחי, יש צורך בפילוח הנשירה של בוגרי חינוך חרדי לפי רמת דת נוכחית.

ב. איסוף נתונים על המוסדות

כיום קיים מידע מוגבל בלבד על מסלולים, תוכניות לימוד, מכינות קדם אקדמיות ומלגות לבוגרי החינוך החרדי - והתאמות מיוחדות שנעשות מטעם המוסדות לאוכלוסיית היוצאות והיוצאים. בשונה מהחרדים, להם יש כלים ייעודיים להעברת המידע (למשל רכזים במרכזי הכוון או מוסדות ייעודיים לחרדים) ליוצאים אין כמעט כלים שעליהם הם יכולים להתבסס. **לפיכך - יש חשיבות רבה לאיסוף הידע מהמוסדות האקדמיים וריכוזו באופן מסודר וברור שיאפשר לארגונים להנגיש את המידע הרלוונטי לקהל היעד.**

איסוף מידע ונתונים אודות יוצאות ויוצאי החברה החרדית			
הערות	פירוט והמלצות	הפתרון המוצע	נושא
	אנו ממליצים על הוספת אפשרות לדיווח עצמי וולנטרי אודות רמת הדתיות. "יוצאי החברה החרדית" יוגדרו כבוגרי החינוך החרדי שאינם חרדים בהווה.	אינדיקציה בטופס ההרשמה	איסוף מידע בעת הרישום למוסד האקדמי
איסוף הנתונים יתבצע על ידי הלמ"ס והמל"ג. ניתן לבצע את המעקב באמצעות	המלצתנו הינה להתייחס ליוצאים כקבוצה מובחנת ולאסוף עליה נתונים ייעודיים - בדומה לחרדים, ערבים או יוצאי אתיופיה. בהצגת הנתונים, פילוחי המשנה יהיו דומים לאלו	הצגת פילוח בדומה לאוכלוסיות מיוחדות אחרות	פילוח כאוכלוסייה ייחודית

²⁰ להדגמת הטייה בשל אי הפרדה יוצאים מכלל בוגרי החברה החרדית ראו יוצאים עם נתונים 2022, תיבה 3 (דויטש, בראל וקפלן, 2022).

<p>הוספת אינדיקציה על רמת דתיות בעת ההרשמה לאוניברסיטה או באמצעות שילוב נתוני הסטודנטים עם נתוני סקרי למ"ס ששואלים על רמת הדתיות הנוכחית, לצורך קבלת אומדן.</p>	<p>שנעשים כיום עבור האוכלוסייה החרדית (למשל מגדר, מוסדות לימוד) - בהתאמות הנדרשות.</p>		
<p>איסוף הנתונים יעשה ע"י המל"ג.</p>	<p>ההמלצה הינה שבסיס הידע יכיל מידע על כלל המוסדות הנותנים מענים והתאמות לבוגרי החינוך החרדי: 1. טרום לימודים - דרישות קבלה ומכילות קדם אקדמיות. 2. דרישות והתאמות דתיות. 3. תוכניות לימוד בהן יש התאמות ייעודיות. 4. הקלות לאורך הלימודים כולל תוספת זמן בבחינות, שיעורי עזר ומלגות.</p>	<p>איסוף מידע על מסלולים, תוכניות לימוד ומלגות שהמוסדות מציעים ליוצאות ויוצאי החברה החרדית</p>	<p>איסוף מידע באשר להטבות והתאמות ייעודיות ליוצאים מטעם המוסדות האקדמיים</p>

נספחי המסמך

נספח א -

דוח מחקר: אתגרים קיימים ומענים דרושים לשילוב יוצאי החברה החרדית באקדמיה בישראל, יוצאים לשינוי, פברואר 2023

למסמך זו נלווית חוברת ובה ממצאי קבוצות המיקוד שערכנו - חוברת זו הינה המקור המשלים למסמך זה ואנו ממליצים לעיין בה.

נספח ב - תקציר מענים ופתרונות

המלצות	יעד	נושא
פערים אקדמיים ופערי השכלה		
<ul style="list-style-type: none"> ○ הנגשת המידע ברשת ○ הדרכת נציגי השיווק ○ קיום ימי אוריינטציה 	הנגשה מלאה של המסלולים הייעודיים לקהל היעד	היעדר מידע אודות התוכניות הייעודיות
<ul style="list-style-type: none"> ○ הקמת מסלולי שילוב באקדמיה מתוך האקדמיה ○ גמישות מוסדית: מעבר בין מסלולים ייעודיים ולא-ייעודיים 	שילוב מלא באקדמיה	ניתוק מהמוסדות האקדמיים
<ul style="list-style-type: none"> ○ ליווי סטודנטיאלי משלב הקבלה ללימודים ○ יועצים אקדמיים ייעודיים מתוך המוסד 	ליווי מלא והדרכה בכל שלבי ההסתגלות	העדר ליווי אקדמי
<ul style="list-style-type: none"> ○ תיעודף לפי שלב אקדמי ○ הקצאת שעות לפי כיתה ○ הנגשת הזכאות במוסדות לא-ייעודיים 	הוראה מותאמת לכל סטודנט	שיעורי עזר
<ul style="list-style-type: none"> ○ הכנה לאנגלית במכינות ○ קורסים ייעודיים ותגבור במהלך התואר 	רכישת מיומנות באנגלית תוך כדי התואר	פערי ידע באנגלית
<ul style="list-style-type: none"> ○ חזרה על קורסים ○ מועדי ב' ומועדים נוספים 	צמצום נשירה בשל מרווח טעות מצומצם	מחסור בגמישות אקדמית

<ul style="list-style-type: none"> ○ הארכת זמן בבחינות ○ פטור משגיאות כתיב בעברית ○ הקלות בבחינות הדורשות שימוש במחשב 	התאמה של השלבים הראשונים באקדמיה	תקופת הסתגלות באקדמיה
<ul style="list-style-type: none"> ○ בחינה מחדש של אפקטיביות הבחינה הפסיכומטרית ○ הגדלת המשקל של תעודת המכינה ○ דחיית לימודי הפסיכומטרי לקיץ 	הערכה מדויקת של סיכויי ההצלחה של בוגרי החינוך החרדי באקדמיה	התאמה של בחינות הכניסה
קשיים כלכליים		
<ul style="list-style-type: none"> ○ מלגות קיום ○ תיעדוף המכינות 	צמצום הקושי הכלכליים בתקופת ההסתגלות	מלגות קיום
<ul style="list-style-type: none"> ○ הקצאת מעונות סטודנטים לתלמידי המכינה ○ מימון חלקי של המעונות 	הפחתת החשש מאובדן מקום המגורים וצמצום הקושי הכלכלי	פתרונות דיור
איסוף מידע ופילוח הנתונים		
<ul style="list-style-type: none"> ○ איסוף נתונים מהמוסדות ופילוח לפי קבוצות אוכלוסיה ○ שיתוף הידע עם המוסדות ○ שיתוף הידע הרלוונטי לנרשמים ○ שיתוף ידע עם תכניות לשילוב בוגרי החינוך החרדי 	גישה נוחה לידע הרלוונטי ויצירת מדיניות מבוססת נתונים	איסוף ידע ונתונים
<ul style="list-style-type: none"> ○ פילוח הסטודנטים לפי פרמטרים שונים ○ הזנת אינדיקציה בטופס ההרשמה ○ אמידה באמצעות סקרים 	יצירת מאגר מידע המאפשר התאמת מענים ייחודיים לקהל היעד	איתור ופילוח
<ul style="list-style-type: none"> ○ ריכוז המידע אודות היוצאים ○ הנגשת המידע והזכויות ברשת ○ ייצוג הסטודנטים מול מוסד האם 	הנגשה מלאה של המידע לסטודנטים, לפני ההרשמה והנגשת הזכויות לאחר ההרשמה	הנגשת המידע והזכויות לסטודנטים

נספח ג - דוגמה לפורמט איסוף מידע ממוסד הלימודים

<p>1. טרם לימודים - דרישות קבלה ומכינה</p> <p>א. דרישות קבלה (אם קיימת הקלה, לציין זאת):</p> <p>1. פסיכומטרי</p> <p>2. בגרות</p>

3. תעודה אלטרנטיבית (למשל, מבחני חוץ/סאלד, תעודת הנדסאי של מה"ט)

ב. האם קיימת מכינה אקדמית מחליפה בגרות?

2. דרישות והתאמות דתיות

א. קיים מסלול לגברים בלבד

ב. קיים מסלול לנשים בלבד

ג. קיים מסלול לגברים ולנשים יחד

ד. האם חובה לשמור אורח חיים דתי

3. תוכניות לימוד

א. אילו מסלולי לימוד המוסד מאפשר במסלול ייעודי לבוגרי החינוך החרדי:
לדוגמה:

a. מדעי המחשב

b. מתמטיקה

c. משפטים

d. כלכלה

e. פסיכולוגיה

f. עבודה סוציאלית

g. חינוך

h. מדעי הרוח

i. אחר

ב. האם קיימת דרישה ללימודים תורניים מעבר ללימודים האקדמיים

ג. האם המוסד מאפשר השלמת לימודים (כגון מהנדסאי לתואר ראשון)

4. הקלות במהלך הלימודים ליוצאים

א. הוספת זמן במבחנים

ב. ליווי ועזר

ג. מלגות